

A versengés és az önértékelés kapcsolata

Absztrakt

Kutatásomban két vizsgálatban kívántam felderíteni a kapcsolatot a versengés, az implicit és az explicit önértékelés között. A versengést, mint stabil, egyéni jellemzőt egy ötfaktoros kérdőívvel mértem fel (Rózsa, megjelenés alatt). Az explicit önértékelés méréséhez a Rosenberg féle önértékelési kérdőívet, az implicit önértékelés méréséhez pedig a Greenwald által átalakított Implicit Asszociációs Teszt (IAT) önértékelési változatát használtam.

Az első vizsgálatban eredményeim szerint nem mutatkozott kapcsolat a három konstruktum között. A résztvevőket ezután a kétféle önértékelés alapján magas és alacsony csoportokba osztva az expliciten magas, de impliciten alacsony önértékeléssel jellemezhető csoportban a versengés és az implicit önértékelés között magas korrelációt, míg a mindkét feltételben magas önértékelés esetében negatív korrelációt találtam.

A második vizsgálatban társas összehasonlítási helyzetben, előhangolással módosítottam a résztvevők önértékelését. A pozitívan befolyásolt önértékelés esetében erős együttjárás mutatkozott a versengés és önértékelés között. Az átlagnál jobban versengő résztvevők önértékelése szignifikánsan magasabbnak mutatkozott az átlagnál kevésbé versengő résztvevőkéénél. A negatívan befolyásolt önértékelés esetében lényegesen enyhébb a korreláció, és nincs számottevő különbség a magasan és alacsonyan versengő résztvevők között.

Elméleti áttekintés

Kutatásom elméleti fejezete három részre tagolódik. Az első részben az önértékelés, másodikban pedig a versengés szakirodalmát tekintem át, végül felvázolom a kapcsolódási pontokat a két konstruktum között.

Önértékelés

Az önértékelés azt a csak emberre jellemző képességet jelenti, hogy saját magunkat különböző szempontok mentén, mint egy „külső szemlélő” pozitívan, vagy negatívan tudjuk megítélni (Andrews, 1998). Ennek megfelelően magunkról alkotott képünk – tehát amit az esetek nagy részében jellemzőnek tartunk magunkra, és ahogy általában látjuk magunkat – lehet pozitív (amibe beletartozik, hogy értékes emberek vagyunk, jó véleménnyel vagyunk magunkról, elégedettek vagyunk magunkkal, képességeinkkel, stb.) vagy értékelhetjük magunkat negatívan. Az önértékelés egyik alapvető funkciója, hogy a társas világot monitorozza, folyamatos visszajelzéseket nyújtson az aktuális helyzetünkről és ezeknek az információknak a felhasználásával biztosítsa a csoporthoz való tartozásunkat. Ennek köszönhetően az önértékelésnek komoly hatása van a mentális, és fizikai jóllétre is (Kököneyi, 2007).

A fogalom erős érzelmi komponense mellett motivációs elemet is tartalmaz, tehát a konkrét viselkedésre is hatással van (Kököneyi, 2007). A szakirodalomban sokféle definíció született, egyes szerzők a valós és egy ideális énkép közötti viszonyt helyezik a középpontba (Higgins, 1987), mások az önértékelést, mint a személy saját magára irányuló attitűdjét értelmezik (Rosenberg, 1965), melynek két legfontosabb elemzési szempontja a stabilitása (stabil vagy instabil) és iránya (pozitív vagy negatív). Az önértékelés időbeli stabilitásának hátterében nem csak életkori, de társas kontextuális változások is lehetnek (Harter, 1983). Tehát ha a személynek nagyjából állandó társas helyzetben kell megfelelnie, akkor az önértékelése is nagyjából állandó értéket mutat, ellenben a nagyobb váltások (például egy új osztályba, vagy az egyetemre való bekerülés) egy új alkalmazkodási folyamatot indíthatnak be. Ennek ellenére érdekes lehet, hogy bizonyos szituációk is hatással lehetnek-e az önértékelésre. Ezért kutatásom második vizsgálatában egy társas összehasonlítási szituáció önértékelésre gyakorolt hatását vizsgálom.

Megkülönböztethetünk globális, az ént, mint egészet értékelő, és specifikus, mint különböző releváns szempontok szerinti, különböző szituációkhoz kapcsolódó önértékelést (Kököneyi,

2007). Kutatásomban ennek megfelelően az attitűdként értelmezett globális önértékelést veszem alapul, melynek erőssége és iránya lesz a két meghatározó elemzési szempont.

Az attitűdkutatások az elmúlt két évtizedben a hagyományos kérdőíves, önbeszámolón alapuló módszerek (jelen esetben ezt explicit önértékelésnek nevezzük) számos torzító hatását kiküszöbölendő az attitűd egy indirekt, implicit, tudattalan aspektusának mérését célozták (Karpinski et al., 2005). Az önértékelés esetében ezt az „implicit önértékelésnek” nevezett konstrukttal mérik, mely fogalma szerint, diszpozícióként működik, és egy alapvető, automatikus tudattalan viszonyulást mutat saját magunkkal szemben. Greenwald és Banaji megfogalmazása szerint (1995) az implicit önértékelésnek introspekcióval nem hozzáférhető hatása van arra, hogy mennyire tudjuk a szelfünkhöz asszociálni a különböző pozitív és negatív tulajdonságokat.

Az emberek az önmagukra irányuló szociális információt tehát explicit módon, tudatosan, kontrolláltan is feldolgozzák, (Bargh et al. 1992) de emellett egy tudattalan, automatikus, implicit feldolgozásra is sor kerül, ami azzal jár, hogy a tudattalan értékességi ítéletek is befolyásolni fogják a kognitív és érzelmi folyamatokat, valamint a viselkedést (Kököneyi, 2007). Kutatásomban ezt a konstrukttot Implicit Asszociációs Teszt önértékelésre kifejlesztett változatával fogom mérni (Greenwald és Farnham, 2000).

Összefoglalva elmondható, hogy az önértékelésnek van egy tudatos, a személy számára is hozzáférhető oldala, de emellett vélhetően egy automatikus, tudattalan értékelés is jelen van, amelyek a korábbi vizsgálatok alapján egymástól akár teljesen függetlenül is működhetnek (Hoffmann et al., 2005). Az önértékelés megfelelő feltárása tehát csak a két konstruktt együttes mérésével lehetséges.

Versengés

A versengés az egyik legfontosabb társas interakció, célja a szociális összehasonlítás és a saját értékek felbecslése, tehát az „Én” elhelyezése a társas kontextusban (Fülöp, 2001). A versengést szintén számos elméleti keretben vizsgálták (Houston, 2002; Fülöp, 2008a), például Deutch csoportfolyamatként határozta meg, fontosságára, és a helyzeti tényezők versengést meghatározó szerepére helyezte a hangsúlyt (Deutch, 1949) kutatásaiban. Az együttműködés ellenpólusaként értelmezve, a fogalom negatív felhangot kapott, ami sokáig korlátozta a kutatók érdeklődését is (Fülöp, 2008a). A versengésnek tehát számos értelmezése született, és a széleskörű definíciós és értékelést tartalmazó hozzáállás mutatja, hogy a

konstruktmot szükséges lenne pontosítani (Kildea, 1983). A versengést kutatásomban Houstonhoz hasonlóan (2002), mint személyiségvonást, személyen belüli változót értelmezem, nem, mint a személyközi helyzetekre jellemző szociálpszichológiai fogalmat.

Houston (2002) a „vonás-versengés” különböző aspektusainak feltárására átfogó faktoranalitikus kutatást végzett a legelterjedtebb tíz különböző mérőeszköz felhasználásával. A kutatás a versengés vonást céljai alapján 2 fő tényezőre osztja: ezek az énfelnagyítás vágya (self – aggrandizement) és a személyközi sikerek (interpersonal success). Az első faktor értelmezésében a versengés lehetőség a személy számára, hogy saját képességit bizonyítva mások fölé kerekedjen, magát fel, a többieket pedig leértékelhesse. A második faktor a versengés hozadékára koncentrál.

A versengés, mint személyiségvonás, és mint a személyes önértékelés megszerzésének a formája a legszorosabb kapcsolatban az első komponensével van, mivel itt van lehetőség egy a személynek saját magára vonatkozó értékelést kialakítani. A faktor két leggyakrabban mért mutatója a hiperversengő attitűd, és az általános versengés (Fletcher & Nusbaum, 2008). A hiperversengő attitűdöt a két kutató, mint a helyzetek között nem diszkrimináló csak a versengésre és győzelemre fókuszáló hozzáállást definiálja, amely a következményeket figyelmen kívül hagyva csak a saját pozitív önértékelés fenntartását célozza. Az általános versengésben ezzel szemben a jó teljesítmény, a saját képességek felmérése a fő motiváció, ennek megfelelően a versengő partnerével jó viszonyra törekszik, a vereséget képes elviselni, és képes a veszteséggel együttérezni (Rózsa, megjelenés alatt).

A versengés és az önértékelés kapcsolata

A versengés már az óvodás kortól meghatározó a gyerekek életében: ez segít kialakítani az „önértékelésüket”, önfejlesztésre ad lehetőséget, és az énkiemelésre is szolgál (Fülöp, 1995 és 2008b). Mivel a versengés szempontja már nagyon korán előkerül, a gyerekek úgy nőnek fel, hogy folyamatos versenyhelyzetekben kell megfelelniük, ezért a szereplésük, a másokkal való összehasonlításuk kulcsfontosságú lesz saját maguk értékelésében is. Tehát a valós tulajdonságaikról való önismeretet leginkább a másokkal való összehasonlításból szerezhetnek (Festinger, 1976). Ezért várható, hogy a versengés szintjében és az önértékelésben valamilyen kapcsolat fog mutatkozni. Az összehasonlítás ténye magában elindítja a versengést, mivel mindenki az átlagnál jobb teljesítményre törekszik (Fülöp, 1995).

A számos versenyhelyzetben való részvétel pedig egy általános viszonyulást alakít ki bennünk saját magunkról, és a saját helyzetünkről általában a verseny szituációban. Tehát ha tapasztalataink alapján általában pozitív kimenetele vannak a versengésnek, akkor versengőbbek leszünk, ha pedig negatív, akkor inkább elkerüljük azt. Így a versengés, mint vonás a sok szituációból kialakított tapasztalatok eredményeként lesz része a személyiségünknek. A társas összehasonlításhoz kapcsolódó harmadik fontos funkció az énfelnagyításhoz köthető: akinek az önértékelése fenyegetett, az olyan helyzeteket fog keresni, ahol másokkal összehasonlítva magát jobbnak találhatja (Fülöp, 1995). Összefoglalva, a normál versengésnek és az önértékelésnek kapcsolódnia kell egymáshoz.

A másik kérdés, hogy a Fletcher és Nusbaum (2008) által meghatározott általános versengés mellett, a hiperversengésnek milyen kapcsolata van az önértékeléssel. Több kutatás megállapította, hogy a hiperversengés valójában alacsony, de mesterségesen irreálisan magasan tartott önértékeléssel, folyamatos elismerésre, és pozitív megerősítésre irányuló elvárással, alacsony pszichológiai jólléttel és magas szintű neuroticizmussal társul (Ryckman, Thornton, & Butler, 1994). Néhány tanulmány foglalkozott a nárcizmus, és a versengés különböző formáinak összefüggésével (Raskin & Terry, 1988), és sikerült pozitív korrelációt is kimutatniuk közöttük (Luchner, Houston, Walker & Houston, 2011). A nárcizmusra jellemző labilis önértékelést pedig szintén több tanulmány alátámasztotta (Baumeister et al., 1996; Rudolph et al, n. é.). Kutatásomban az irreálisan magasan tartott önértékelést, mint az implicit és explicit önértékelés között található különbséget értelmezem (Zeigler-Hill, 2006 alapján). Az így előálló önértékelési diszkrepancia és a versengés összefüggése kutatásom másik kérdése.

Összefoglalva elmondható, hogy a versengés az életünk szerves része már gyerekkortól, és az ebben szerzett tapasztalatok meghatározhatják önértékelésünket. Ennek megfelelően kutatásom célja, hogy kapcsolatot tárjon fel a versengés és önértékelés között. Mivel az önértékelés kialakításában és az önismeret megszerzésében a társas összehasonlításnak is komoly szerepe van, ezért várok kapcsolatot a két tényező között. A magas általános versengéssel jellemezhető személyek pozitívabban jöhetnek ki a versenyhelyzetekből, és a visszajelzések is szerepet játszhattak abban, hogy a versengéses helyzetek a továbbiakban pozitív önértékelés kialakításának lehetőségét nyújtják. Ezzel szemben a versengéstől való visszahúzódás és félelem pedig várhatóan az alacsony önértékeléssel fog együtt járni. Emellett másik fontos kérdés az implicit és explicit önértékelés különbségének és a versengés különböző formáinak a kapcsolata.

A kutatás során a következő három hipotézist fogom vizsgálni:

1. Az általános versengés, az implicit és az explicit önértékelés pozitív együttjárást mutat.
2. Az implicit és explicit önértékelés különböző kombinációival jellemezhető résztvevők eltérő versengéssel mintázatot mutatnak. Az impliciten alacsony, de expliciten magas önértékelés magas versengéssel, és hiperversengéssel jár együtt.
3. Egy szociális összehasonlítási helyzet önértékelést módosító hatása erősebb hatást gyakorol az általános versengésben magas pontszámot elérő résztvevőkre.

Módszer

A szakirodalmi bevezetőben a társas helyzetek versengésre, és önértékelésre vonatkozó hatását tekintettem át. Megállapítottam, hogy a másokkal való társas összehasonlítás az, ami hatással van a későbbi önértékelés kialakulására, ezért a versengés és az önértékelés kapcsolatát kutatásomban két vizsgálatban mértem fel.

Eljárás

Az első vizsgálatban felmértem, hogy alapesetben, a szociális összehasonlítás jelenléte nélkül az implicit és explicit önértékelés, valamint a versengés, a hiperversengés, és a versengés hiánya milyen kapcsolatot mutatnak. A résztvevőknél ebben a feltételben először az implicit, majd később az explicit önértékelést és a versengést mértem fel.

A második vizsgálatban szociális összehasonlítási helyzetet hoztam létre, ahol a résztvevők egy feladatban szerzett saját eredményeikről a visszajelzést másokkal való összehasonlításban kapták. Ennek két különböző esetét vizsgáltam: a résztvevők vagy lényegesen pozitívabb visszajelzést kaptak az átlaghoz képest, vagy lényegesen rosszabbat. Ezzel mesterségesen próbáltam módosítani a résztvevők önértékelését, és ennek hatását vizsgáltam a résztvevő versengésének függvényében.

A szociális összehasonlítási helyzet előállításának operacionalizálásához az intellektuális teljesítményt használtam fel, mivel ez egy egyetemi mintán kulcsfontosságú, az önértékelést erősen befolyásoló elem. Ehhez öt-öt darab általam egyszerűnek, és nehéznek ítélt IQ tesztfeladatot választottam ki (a tesztek növekvő nehézségi sorrendben tartalmaztak feladatokat, és ezek elejéről és végéről választottam). Az egyik csoportnak öt egyszerű feladatot, a másiknak pedig egy kivételével a nehéznek ítélt, de azok általam megoldhatatlanra módosított változatait adtam. A maradék egy feladat ebben a csoportban is egy könnyű és megoldható feladat volt, így biztosítva, hogy a résztvevő ne tudja a feladatok megoldhatatlanságát külső körülményeknek tulajdonítani. Az IQ tesztet személyesen vettem fel, és a kitöltetés után hamis visszajelzést adtam az eredményekről. A könnyű feladatot megoldó csoportnak az átlagosnál lényegesen jobb teljesítményéről számoltam be, a másik kísérleti csoportnak pedig azt mondtam, hogy az átlagnál lényegesen rosszabb eredményt értek el. Ahhoz, hogy a feladatok nehézsége ne keltsen gyanút a könnyű és a nehéz feladatot megoldó csoportban is azt a hamis információt adtam, hogy a feladatok megoldásának idejét is mérem, ami a vizsgálat szempontjából kulcsfontosságú tényező, ezért minél gyorsabban

oldja azt meg. A hamis visszajelzés természetesen a mért időeredmény tekintetében is az átlaghoz viszonyította a teljesítményt, a valóban elért időeredménytől függetlenül mindkét csoportnál előre megadott szempontok alapján.

A vizsgálat első szakaszában tehát felvettem a résztvevőkkel az általam kiválasztott IQ tesztek. A résztvevők a vizsgálat második szakaszában azt a téves információt kapták, hogy egy intellektuális teljesítmény és versengés kapcsolatát felmérő kísérletben vesznek részt. Ehhez kitölttettem velük a Versengés kérdőív (Rózsa, m.a.) és a Rosenberg féle önértékelési kérdőív összesítéséből kialakított 93 tételes kérdőívet (1. számú melléklet). A vizsgálat végeztével utólagos tájékoztatást adtam, ahol lehetőség volt a résztvevőknek a kérdéseik feltételére. Miután megbizonyosodtam róla, hogy a manipuláció valóban sikeres volt, és működött a fedőtörténet, sor kerülhetett az utólagos tájékoztatásra is, hogy a résztvevők a negatív eredményeknek köszönhető stressz alól mentesüljenek. Alapos tájékoztatást tartottam a megtévesztésről, és, hogy miért volt szükség erre a kísérlet szempontjából. Az átlaghoz képest pozitív eredményt elérő résztvevőknek a megtévesztés természetéről rövidebb beszámolót tartottam, mivel itt nem merült fel a negatív eredmények miatti pszichés stressz veszélye.

Résztvevők

Az első vizsgálatban 30 (20 nő és 10 férfi), a másodikban pedig 46 (28 nő és 18 férfi) egyetemista vizsgálati személy vett részt. A résztvevők egy előre egyeztetett időpontban, egyenként töltötték ki a vizsgálati anyagot.

Felhasznált mérőeszközök

Az explicit önértékelés mérésére a Rosenberg féle 10 tételes, 4 fokú önértékelési skálát használtam (Rosenberg, 1965). Ez a legszélesebb körben elismert, többszörösen tesztelt, és a legjobb pszichometriai mutatókkal rendelkező önértékelést mérő eljárás a szakirodalom alapján (Blascovich és Tomaka, 1991, Gray-Little, Williams & Hancock, 1997). A Rosenberg Önértékelés Skála (Rosenberg Self-esteem Scale) az átfogó önértékelés egydimenziós mérésére jött létre. A kérdőív tételei önértékeléssel kapcsolatos kijelentéseket tartalmaznak, a résztvevőnek pedig azt kell eldöntenie, hogy mennyire tartja magára érvényesnek az adott állítást. A tíz kijelentés fele fordított tétel. A tételekre adott pontszámok összege adja meg a résztvevő explicit önértékelését.

Az implicit önértékelés felvételéhez az Implicit Asszociációs Teszt (IAT) önértékelést mérő módosított verzióját használtam, amit Greenwald és munkatársai dolgoztak ki (1998). A módszer lényege, hogy mennyire kedvezőek az emberek automatikus, túltanult asszociációi különböző fogalmakkal kapcsolatban – mennyire gyorsan tudják a pozitív és negatív jelentést hordozó szavakat önmagukkal társítani (Jost, Pelham és Carvallo, 2002). Az eljárás lényege tehát, hogy a résztvevő a megjelenő pozitív és negatív jelentéssel bíró szavakat saját magával asszociálja. Az így, különböző feltételekben mért reakcióidők arányai megmutatják, hogy mennyire erősek a pozitív és negatív jelentésű szavak asszociációi a személynek önmagával, ebből következően, hogy milyen a résztvevő implicit önértékelése. A tesztet számítógépen töltöttem ki a vizsgálati személyekkel, akik a számítógép billentyűinek segítségével tudták a pozitív és negatív értékelést hordozó szavakat besorolni.

Az IAT felvételét, valamint a reakcióidőkből, a hibázások számából, és a tesztblokkok értékeléséből adódó adatok értékelését a Greenwald féle fejlesztett pontozási algoritmust alkalmazó Inquisit 3.0.6 szoftverrel végeztem (Greenwald et al., 2003).

Az IAT eljárása

Az IAT vizsgálat hét blokkból áll, melyek a következő táblázat alapján épülnek fel:

	Bal oldali oszlop (E betű)	Jobb oldali oszlop (I betű)
1. gyakorlás	Énhez kötődő szavak	Énhez nem kötődő szavak
2. gyakorlás	Pozitív jelentésű szavak	Negatív jelentésű szavak
3. teszt	Énhez kötődő szavak – Pozitív jelentésű szavak	Énhez nem kötődő szavak – Negatív jelentésű szavak
4. teszt	Énhez kötődő szavak – Pozitív jelentésű szavak	Énhez nem kötődő szavak – Negatív jelentésű szavak
5. gyakorlás	Negatív jelentésű szavak	Pozitív jelentésű szavak
6. teszt	Énhez kötődő szavak – Negatív jelentésű szavak	Énhez nem kötődő szavak – Pozitív jelentésű szavak
7. teszt	Énhez kötődő szavak – Negatív jelentésű szavak	Énhez nem kötődő szavak – Pozitív jelentésű szavak

1. táblázat: Az IAT felépítése (Greenwald et al., 2000)

A blokkok a résztvevők felénél fordított sorrendben szerepelnek, tehát először kell az énhez negatív, és utána az énhez pozitív asszociációkat társítani.

A vizsgálatban a résztvevőknek énhez kötődő (szelf-releváns) és nem énhez kötődő szavakat kell beosztaniuk pozitív, vagy negatív jelentésű szavak mellé. Az IAT ingeranyagát maguk a résztvevők hozzák létre: megadják, vagy a kérdéseknél kiválasztják saját legfontosabb adataikat (nem, születési idő, lakhely, keresztnév, családi név, etnikai hovatartozás, ország, vallás). Ebből képződik az énhez kötődő ingerhalmaz. Ezzel ellentétesen az énhez nem kötődő halmazhoz a megadott lehetőségek közül kell választania a vizsgálati személynek (férfi vagy női nevet, vezetéknévét, országot, vallást, várost, és etnikai csoportot). Az instrukció alapján három fő szempontot kell alkalmazni a megfelelő kiválasztásnál: a megadott szó semmilyen kapcsolatban ne legyen a személlyel, vagy vele fontos kapcsolatban lévő személyekkel, ne legyen pozitív sem negatív viszonyulása a szóhoz, és ismerje azt (Bosson et al. 2000). Az implicit önértékelést végül az énhez kötődő és az énhez nem kötődő szavak pozitív vagy negatív jelentésű szavakkal való társítások reakcióidejének viszonya határozza meg (Greenwald és Banaji, 1995 alapján).

A versengés mérésére a Rózsa Sándor és munkatársai által kifejlesztett 83 tételes, 4 fokú Likert skálát tartalmazó Versengés kérdőívet használtam (Rózsa, megjelenés alatt). A kérdőív öt skálát tartalmaz, amelyek a versengés teljesebb mérését teszik lehetővé (hiperversengés, versengés, félelem a versenyhelyezettől, versengés hiánya, önfeláldozó versengés). Hipotéziseim szempontjából a versengés, a hiperversengés és versengés hiánya skálákat használtam fel.

A felhasznált versengés kérdőív tételei közé elrejtettem a Rosenberg önértékelési kérdőív (szintén 4 fokú) 10 kérdését, és így alakult ki a felhasznált 93 tételes mérőeszköz. Erre azért volt szükség, mert a Rosenberg féle önértékelési kérdőív 10 tétele külön túlságosan egyértelművé tette volna, hogy a vizsgálat célja az önértékelés felmérése is.

Eredmények

Kutatásom eredményeit a hipotéziseknek megfelelően csoportosítottam. A minta kis mérete és a normalitás feltételének sérülése miatt minden esetben Pearson féle rangkorrelációt használtam.

1. Az általános versengés az explicit és az implicit önértékelés együttjárása

Első hipotézisem eredményeit az alábbi táblázatban foglaltam össze:

N=30	Explicit önértékelés	p <	Implicit önértékelés	p <
Versengés	0,04	0,79	-0,01	0,9
Hiperversengés	0,02	0,88	0,04	0,8
Versengés hiánya	-0,2	0,28	-0,365*	0,05

2. táblázat: A versengés, hiperversengés, és a versengés hiánya skálák korrelációja az implicit és explicit önértékeléssel.

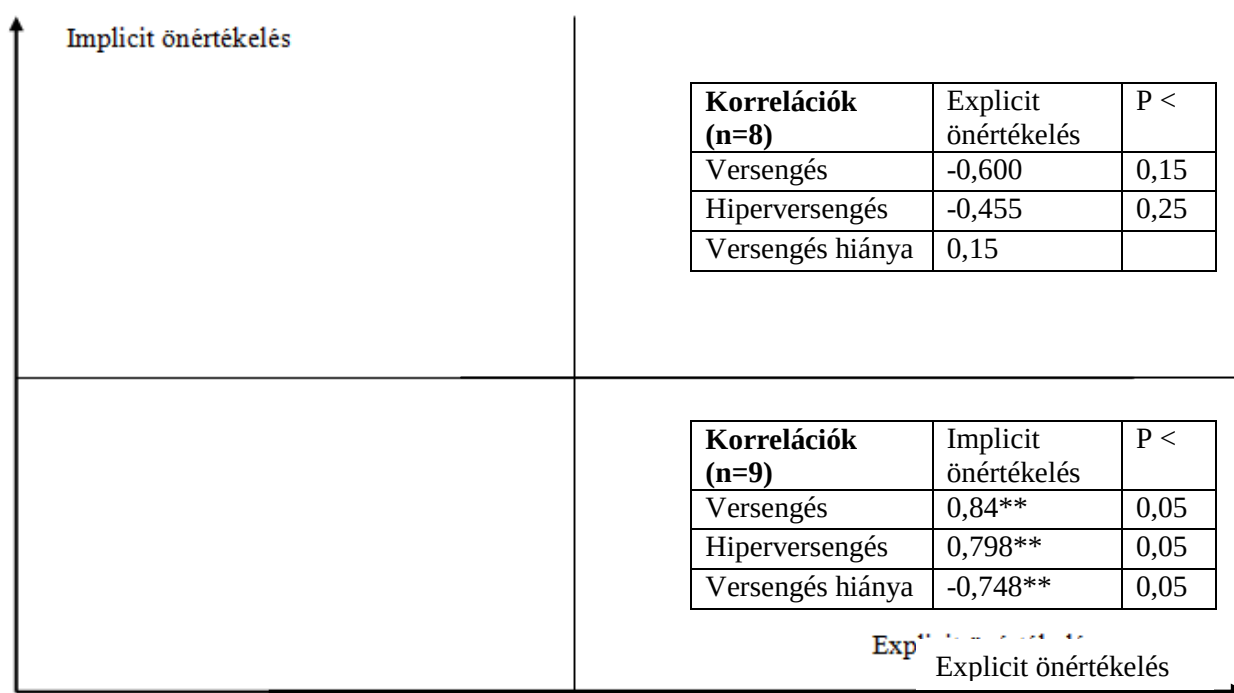
Az első vizsgálatban látható, hogy a versengés hiánya faktor és az implicit önértékelés gyenge kapcsolatán kívül más korreláció nem figyelhető meg. Ez azt jelenti, hogy ebben az „alaphelyzetben” nem mutatkozik összefüggés a versengés és az önértékelés között.

2. Az implicit és explicit önértékelés különböző kombinációival jellemezhető résztvevők eltérő versengéses mintázatai

Az átlaghoz képest magas és alacsony értékek mentén négy csoportba osztottam a résztvevőket. A csoportok sorra a következők: alacsony implicit és alacsony explicit önértékelés, magas explicit és alacsony implicit önértékelés, magas implicit és alacsony explicit önértékelés, valamint magas explicit és magas implicit önértékelés. Az így kapott négy csoport korrelációi a versengés különböző faktoraival megmutatják, hogy az eltérő önértékelési mintázattal jellemezhető résztvevőknél az önértékelésnek és a versengésnek mi az összefüggése. Természetesen az elemszám nem ad lehetőséget messzemenő

következtetések levonására, de arra elegendő lehet, hogy az összefüggések irányát megmutassa. A négy csoportot az alábbi koordináta-rendszeren ábrázoltam, feltüntetve az általam vizsgált három versengés faktort és az önértékelés két formáját.

Az ábrán a négy csoport közül a mindkét értékben magas, és az impliciten alacsony, de expliciten magas csoporthoz tartozó értékeket tüntettem fel. A teljes adatsor a 2. számú mellékletben található.

1. ábra: Az implicit és explicit önértékelés kombinációi alapján kialakított négy csoport korrelációi.

Az adatokból látszik, hogy a magas explicit és implicit önértékeléssel jellemezhető csoportban a versengés és a hiperversengés az explicit önértékeléssel negatív együttjárást mutat, de fontos kiemelni, hogy a kis mintaelemszámra való tekintettel az eredmények nem megbízhatóak. Az alacsony implicit, de magas explicit önértékeléssel jellemezhető csoportban nagyon magas, és szignifikáns együttjárásokat találtam a versengéssel, és negatív kapcsolatot a versengés hiányában.

3. Egy szociális összehasonlítási helyzet önértékelést módosító hatása erősebb hatást gyakorol az általános versengésben magas pontszámot elérő résztvevőkre

Az első vizsgálatban, ahol „alaphelyzetben” néztem a két változó közötti kapcsolatot nem volt az önértékelés és a versengés közötti korreláció. A második vizsgálatban a kutatás Módszer részében bemutatott módon előhangolással módosítottam a résztvevők önértékelését. A pozitívan és negatívan módosított feltételben mért korrelációkat az explicit önértékelés és a versengés három faktora között a 3. számú táblázatban foglaltam össze.

	Negatív előhangolás (n=20)	Pozitív előhangolás (n=26)
	Explicit önértékelés	Explicit önértékelés
Versengés	0,320	0,537**
Hiperversengés	0,027	0,395*
Versengés hiánya	-0,524**	-0,450*

3. táblázat: A szociális összehasonlítási helyzetben pozitívan és negatívan előhangolt önértékelés és a versengés korrelációja.

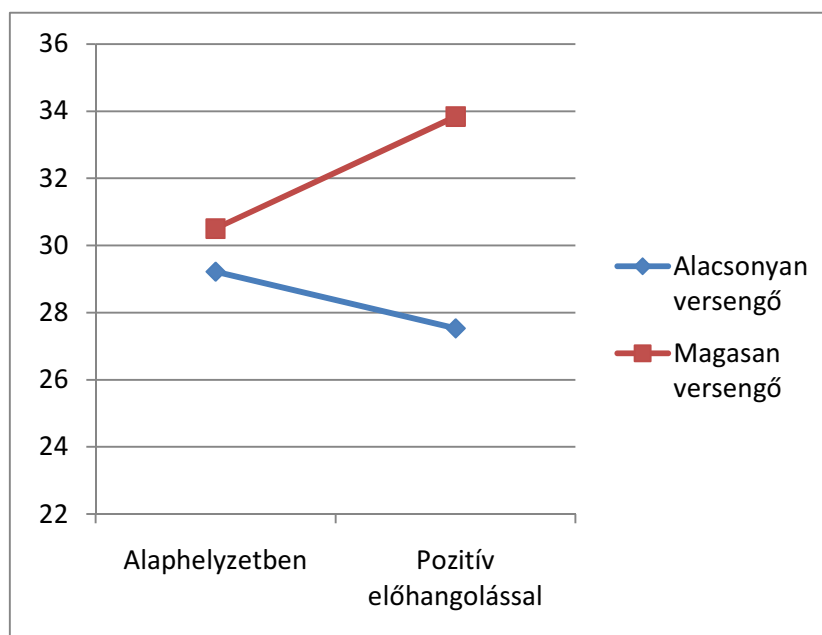
* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Az adatokból látható, hogy a negatív előhangolásos helyzetben nincs számottevő összefüggés a versengés hiánya faktor kivételével. A pozitív előhangolásos helyzetben ellenben közepesen erős, 0,537-es korreláció mutatkozik a versengés és az önértékelés között. Ebben a helyzetben a hiperversengés 0,395-tel, a versengés hiánya pedig -0,450-nel korrelál.

A versengés szociális összehasonlítási helyzetben az önértékelésre gyakorolt hatását még egy módon kívánom alátámasztani. Eszerint, ha a versengő személyek önértékelése máshogy változik a szociális összehasonlítási helyzetben, akkor az átlagnál magasabban versengő és az átlagnál alacsonyabban versengő résztvevők önértékelésének szignifikánsan el kell térnie. A vizsgálathoz az első vizsgálatban szereplő mintát (n=30) és a pozitív előhangolást kapott mintát (n=26) osztottam szét az átlaghoz képest magasan és alacsonyan versengő résztvevőkre. Ennek vizsgálatához független mintás t-próbát használtam.

Az eredmények alapján $t(24) = -2,860$ ($p=0,009$) valóban szignifikánsan eltér a csoporton belül az átlagnál magasabban és alacsonyabban versengők önértékelése a pozitív előhangolást

kapott mintában, és nem tér el szignifikánsan az első vizsgálati csoportban, $t(28) = -0,485$ ($p=0,632$). A hatás szemléltetése a 2. ábrán látható.

2. ábra: Az alacsonyan és magasan versengő résztvevők önértékelésének eltérése.

Diszkusszió

Eredményeim szerint az „alaphelyzetben” nem mutatkozott kapcsolat a versengés, az implicit és az explicit önértékelés között. Ezzel szemben egy minimális manipuláció, egy rövid, körülbelül 3 perces intelligenciateszt, és a tesztet végző hamis visszajelzései változást eredményeztek. A korreláció ebben a második helyzetben már számottevő, a versengés mindhárom általam vizsgált faktora és az explicit önértékelés között. Emellett az is valószínű, hogy egy ilyen szociális összehasonlítási helyzet másképpen hat a magasan és alacsonyan versengők önértékelésére. A pozitív visszajelzés a magasan versengőkre (tehát akik a versenyhelyzetekre erősebben reagálnak, ezekhez jobban hozzá vannak szokva) erőteljesebben hat, és önértékelésüket is számottevően megemeli. A negatív visszajelzés ilyen jellegű hatása nem volt kimutatható, de valószínű, hogy ebben az is szerepet játszik, hogy egy ilyen egyszerű helyzet önértékelésre gyakorolt pozitív hatásait inkább hajlamosak az emberek magukra nézve elfogadhatónak találni, mint ennek negatív vonzatát. Tehát a versengés, mint személyiségvonás lehet magyarázó erő az önértékelés konstruktum időbeli stabilitásában.

Az első vizsgálat további érdekes tanulsága, hogy a különböző explicit és implicit önértékelés kombinációkkal jellemezhető két tényező alapján négy csoportba osztott résztvevők esetében a csoportok között is komolyak az önértékelés és versengés kapcsolatában felmutatható különbségek. Habár fontos megjegyezni, hogy a vizsgálat mintaelemszáma nagyon alacsony, és a következtetések levonására nagyon óvatosan van csak lehetőség, azért az eredmények, és a magas korrelációk mindenképpen jelezhetnek valamit, amit egy következő, nagyobb elemszámú vizsgálatban ellenőrizni kell. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy az expliciten és impliciten is magas önértékeléssel jellemezhető résztvevőknek a versengés nem tűnik annyira fontosnak saját maguk értékelésében, vagy saját maguk elhelyezésében a társas térben. Erre utal a negatív korreláció jelenléte az explicit önértékeléssel a versengés és hiperversengés skálában, és a magas pozitív együttjárás a versengés hiánya skálában. Érdeemes megjegyezni, hogy a magas és alacsony önértékelésű személyeknél a versengés hiánya okaiban lényegesen eltérhet egymástól, tehát egészen más motivációk (az összehasonlítás elkerülése vagy az összehasonlítás „érdektelensége”) állhatnak a háttérben.

Ezzel szemben a szakirodalomban többször tárgyalt explicit és implicit önértékelés diszkrepanciája, tehát az automatikus, tudattalan értékelő viszonyulás negatív, de a „bevallott” és elismert tudatos önértékelés magas volta a versengéssel ilyen kis minta esetében is szignifikáns összefüggést mutatott. Ez azt jelentheti, hogy ezek a résztvevők – részben legalábbis – versengés által próbálnak pozitív önértékelésre szert tenni, és a külső visszajelzés ebben, a társakkal való összehasonlítás komoly önértékelést módosító tényező lehet. A közepesen magas korrelációk arra is utalhatnak, hogy ennek a csoportnak az esetében az implicit önértékelés elég jól bejósolja a versengés különbségeit. Azonban a vizsgálatok természetesen nem jelenthetnek ki semmi biztosat, számos további tényező vizsgálata szükséges lehet.

A kutatás korlátai, és a kutatási kérdés további lehetőségei

A kutatási kérdés mind az alaphelyzetben a versengési mintázatokban, mind a szociális összehasonlítási helyzetben talált összefüggések miatt érdemes lehet további vizsgálatokra. A továbbiakban felsorolt problémák kiküszöbölése ennek megfelelően több új kutatási kérdést vet fel.

A kutatásom első korlátjaként a vizsgálat mintaelemszámát emelném ki. A két vizsgálat kivitelezése megkövetelte, hogy a vizsgálati személyekkel egyenként, személyesen, előre egyeztetett időpontban töltessem ki a megfelelő teszteket, ami a mintaelemszám gyors

növelését megnehezíti. A szociális összehasonlítási helyzet kivitelezésére is alkalmazhatóak lennének más módszerek: az egyéni felvétel nagyon időigényes, és nem hoz létre valódi, csak implikált szociális összehasonlítási helyzetet.

Az explicit önértékelés globális formája mellett érdemes lehet az önértékelés specifikus formáit is vizsgálni, tehát, hogy a legfontosabb önértékelést befolyásoló területeken is létrehozhatóak-e változások, illetve, hogy bizonyos szociális hatások ezeknek a specifikus területeknek a súlyát időlegesen tudják-e módosítani. A szakirodalom alapján a specifikus területeken jellemző önértékelés a globális önértékelés affektív tónusával ellentétben inkább egy kognitív jellegű viszonyulást mutat (Harter, 1983).

Ezzel párhuzamosan a versengés több mérőeszkőzzel történő mérése is célszerű lehet. A versengés mérésére több angol nyelvű teszt áll rendelkezésre (Houston, 2002), azonban ezeknek nincs jelenleg magyar fordítása.

Fontos további lehetőség lenne a szociális összehasonlítási helyzetben az implicit önértékelés mérése is, ezzel kicsit jobb betekintést kaphatnánk a konstruktum tulajdonságaiba, stabilitásába, és a helyzetek hatására a különböző önértékelési mintázatokkal rendelkező résztvevők esetében.

Végül pedig kiemelném a versengés, mint vonás értelmezését. A kérdőív tételei egyértelműen vonásként működnek, de érdekes lehet, hogy különböző helyzeteknek lehet-e hatása önmagában a versengés faktorok tekintetében. A kérdés azért lehet hangsúlyos, mert a szociális összehasonlítási helyzet elvileg a versengésre is lehet hatással, és maga az önértékelés is lehet ebben egy moderáló változó. Tehát ez azt jelentené, hogy a két konstruktum egymásra hatásának iránya éppen ellentétes! Ezért lenne szükséges a versengést a később vizsgálandó helyzetekben önmagában is tesztelni. Azonban a probléma súlyát árnyalja, hogy vizsgálatomban alaphelyzetben és a szociális összehasonlítási helyzetben mért versengés faktorok átlagértékei között nem volt szignifikáns eltérés. Ettől függetlenül a problémát érdemes lehet teljes bizonyossággal kizárni.

Hivatkozások:

Andrews, B. (1998). Self-esteem. *The Psychologist*, July 339.

Bargh, J. A., Chaiken, S., Govender, R., & Pratto, F. (1992). The generality of the automatic attitude activation effect. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 893-912.

Bosson, J. K., Swann, W. B., & Pennebaker, J. W. (2000). Stalking the perfect measure of implicit self-esteem: The blind men and the elephant revisited? *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 631-643.

Deutsch, M. (1949). A theory of cooperation and competition. *Human Relations*, 2, 129–152.

Festinger, L. (1976) A társadalmi összehasonlítás folyamatainak elmélete. In: Pataki F. (szerk.) *Pedagógiai szociálpszichológia*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, pp. 259-291.

Fletcher & Nusbaum (2008). Trait competitiveness as a composite variable: Linkages with facets of the Big Five. *Personality and Individual Differences*.

Fülöp, M. (1995) A versengésre vonatkozó tudományos nézetek. I. A versengő magatartás eredete. *Pszichológia*, 1, 61-111.

Fülöp M. (2008a). Paradigmaváltás a versengéskutatásban. *Pszichológia*, 28, 2, 113-140.

Fülöp M. (2008b). Verseny a társadalomban – verseny az iskolában. VII. *Nevelésügyi Kongresszus. Az oktatás közügye*. In: Benedek András, Hungler Diána (szerk.) pp. 51-74. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest

Gray-Little, B., Williams, V.S.L., & Hancock, T. D. (1997). An item response theory analysis of the Rosenberg Self-Esteem Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 443-451.

Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*, 102, 4-27.

Greenwald, A. G., Farnham, S. D. (2000). Using the Implicit Association Test to Measure Self-Esteem and Self-Concept. *Journal of Personality and Social Psychology* 79, (6), 1022 – 1038.

Greenwald, A. G., Nosek, B. A., & Banaji, M. R. (2003). Understanding and Using the Implicit Association Test: I. An Improved Scoring Algorithm. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 197-216.

Harter, S., (1983/2003): Az önbecsülés. In: V. Komlósi A. és Nagy J. (szerk.): *Énelméletek. Személyiség és egészség*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 257–291.

Higgins, E.T. (1987). Self-discrepancy: A theory relating self and affect. *Psychological Review*, 94, 319–340.

Hofmann, W., Gawronski, B., Gschwendner, T., Le, H., & Schmitt, M. (2005). A metaanalysis on the correlation between the Implicit Association Test and explicit selfreport measures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 1369-1385.

Houston, J. M., McIntire, S. A., Kinnie, J., & Terry, C. (2002). A factorial analysis of scales measuring competitiveness. *Educational and Psychological Measurement*, 62, 284–298.

Karpinski, A., Steinman, R. B., & Hilton, J. L. (2005). Attitude importance as a moderator of the relationship between implicit and explicit attitude measures. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31, 949-962.

Kildea, A. E. (1983). Competition: A model for conception. *Quest* , 15, 169-181.

Kököneyi Gy. (2007). Önértékelés, jóllét és rizikómagatartás serdülőkorban. In: Urbán R., Demetrovics Zs, Kököneyi Gy. (szerk.): *Iskolai egészségpszichológia*. L'Harmattan, Budapest, 90-118.

Luchoer, A., Houston, J. M., Walker, C., & Houston, M. A. (2011). Exploring the relationship between two forms of narcissism and competitiveness. *Personality and Individual Differences*. 51, 779-782.

Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890–902.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenback, C. & Rosenberg, F. (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different outcomes. *American Sociological Review*, 60, 141–156.

Rózsa, S. (megjelenés alatt). *Mérőeszköz a versengés mérésére*, ELTE Személyiségpszichológia Tanszék.

Rudolph, A., Schröder-Abé, M., Schütz, A., Gregg, A., Sedikides, C. (nincs évszám). *Through a Glass, Less Darkly? Reassessing Convergent and Discriminant Validity in Measures of Implicit Self-Esteem*. Forrás:

[http://eprints.soton.ac.uk/63802/1/Rudolph et al final version.pdf](http://eprints.soton.ac.uk/63802/1/Rudolph_et_al_final_version.pdf)

Ryckman, R. M., Thornton, B., & Butler, J. C. (1994). Personality correlates of the Hypercompetitive Attitude Scale: Validity tests of Horney's theory of neurosis. *Journal of Personality Assessment*, 62, 84-94.

Zeigler-Hill V. (2006). Discrepancies Between Implicit and Explicit Self-Esteem: Implications for Narcissism and Self-Esteem Instability. *Journal of Personality*, 74, 1.

Mellékletek

1. számú melléklet: A 93 tételes kérdőív

Versengés Kérdőív

A kérdőív különböző állításokat tartalmaz, melyek az emberek siker orientáltságát, versengését és a teljesítménnyel kapcsolatos véleményét igyekeznek feltárni. Kérjük, ítélje meg, hogy az alábbi állítások mennyire jellemzők Önre. Ha egy állítást *nagyon jellemzőnek* tartja Önmagára, akkor a 4-est, ha csak *részen*, de *jellemzőnek* tartja, akkor a 3-ast karikázza be. Ha az állítás *nem jellemző* Önre, akkor a 2-est karikázza be. Ha a kijelentés *egyáltalán nem jellemző* Önre, akkor az 1-est karikázza be. Együttműködését köszönjük.

Neme: nő   férfi   Életkora: .....

Iskolai végzettsége: általános isk.   középiskola   főiskola, egyetem

1. Mindent megteszek azért, hogy a társaság középpontja legyek.	1	2	3	4
2. A győzelem számomra nem fontos.	1	2	3	4
3. Néha azt gondolom, hogy semmiben sem vagyok jó.	1	2	3	4
4. Fontosnak tartom, hogy néhány dologban, amit kedvelek jobb legyek másoknál.	1	2	3	4
5. A kudarcból kétségbeesem és feladom.	1	2	3	4
6. Imádom a kihívásokat.	1	2	3	4
7. A versengés általában inspirál.	1	2	3	4
8. Állandóan meg akarok felelni másoknak.	1	2	3	4
9. Versenytársaimtól igyekszem megtanulni, amit tudnak.	1	2	3	4
10. A konfliktusokat szeretem elkerülni.	1	2	3	4
11. Általában elégedett vagyok azzal, amim van, nem küzdök más dolgokért.	1	2	3	4
12. Úgy érzem értékes ember vagyok, legalábbis másokhoz képest.	1	2	3	4
13. Ha valaki megbánt nem szoktam bosszút állni rajta.	1	2	3	4
14. Mindig mindenben versengek.	1	2	3	4
15. Szeretem magamat összehasonlítani másokkal és tudni, hogy én hol tartok hozzájuk képest.	1	2	3	4
16. Ha alulmaradok valamiben, akkor elveszítem az önbizalmamat és feladom.	1	2	3	4

17. Egy versenyhelyzetben általában bízom a képességeimben.	1	2	3	4
18. Tapasztalataim szerint olyan helyzetben is versengek, ahol erre nincs szükség.	1	2	3	4
19. Ha valami nem sikerül és veszték, akkor nagyon lehangolt leszek.	1	2	3	4
20. Mindig újabb és újabb célokat tűzök ki magam elé.	1	2	3	4
21. Fölösleges küzdenem, úgysem nyerhetek.	1	2	3	4
22. Általában megelégszem azzal, ami van.	1	2	3	4
23. Gyakran kerülök konfliktusba másokkal.	1	2	3	4
24. A saját feladatomat szeretem maximálisan megoldani, nem hasonlítom magam másokhoz.	1	2	3	4
25. Ha küzdeni kell valamiért, inkább lemondok róla.	1	2	3	4
26. Úgy érzem sok jó tulajdonságom van.	1	2	3	4
27. Gyengék a képességeim ezért nem versengek.	1	2	3	4
28. Ha szükség van rá a nyeres érdekében akár agresszív is tudok lenni.	1	2	3	4
29. A versengés segít kibontakoztatni a képességeimet.	1	2	3	4
30. Ha veszték elhatározom, hogy legközelebb még többet teszek azért, hogy nyerjek.	1	2	3	4
31. A sikertől zavarba jövök.	1	2	3	4
32. Én egy örök vesztes vagyok.	1	2	3	4
33. Igyekszem megdolgozni azért, hogy másoknál jobb legyek.	1	2	3	4
34. Imádom a megmérettetéseket.	1	2	3	4
35. Nem akarok felülkerekedni másokon.	1	2	3	4
36. Könnyen irigykedem.	1	2	3	4
37. Mindent fontolóra véve, elégedett vagyok magammal.	1	2	3	4
38. Nem mindig vagyok őszinte a riválisaimmal.	1	2	3	4
39. Inkább átengedem a terepet másnak, semmint, hogy harcoljak érte.	1	2	3	4
40. Könnyen feladom.	1	2	3	4
41. Ha veszítek dühös leszek és gyakran másokat hibáztatok.	1	2	3	4
42. Többet foglalkoztatnak riválisaim, mint a barátaim.	1	2	3	4
43. Mások sikerei iránt közömbös vagyok.	1	2	3	4

44. A versengésben farkastörvények uralkodnak és én is ehhez alkalmazkodom.	1	2	3	4
45. Másoknál általában értékesebbnek tartom magam.	1	2	3	4
46. A versengés a lehető legtöbbet hozza ki belőlem.	1	2	3	4
47. Mindent egybevetve, hajlamos vagyok arra, hogy tehetségtelennek, sikertelen embernek tartsam magam.	1	2	3	4
48. Másokon túltenni szerintem nem szép dolog.	1	2	3	4
49. Nem akarok mások kárára győzni.	1	2	3	4
50. Abban versengek, ami érdekel vagy amiben jónak érzem magam.	1	2	3	4
51. Nem érdekelnek mások, magamhoz mérem magam.	1	2	3	4
52. Ha jól akarok élni, azt kell néznem nekem mi a jó.	1	2	3	4
53. Nem foglalkoztat a nyerés és a veszteség, mert számomra ezek nem fontos dolgok.	1	2	3	4
54. Egy vitában addig nem nyugszom, amíg meg nem győzőm a másikat, még akkor is, ha tudom nem nekem van igazam.	1	2	3	4
55. Nem szeretek másoknál jobb lenni, nem szeretek kiemelkedni.	1	2	3	4
56. Ha valaki győz, elismerem az eredményeit.	1	2	3	4
57. Nem szeretem az erőfeszítéseket.	1	2	3	4
58. Nincsenek céljaim.	1	2	3	4
59. Képes vagyok olyan jól csinálni a dolgokat, mint mások.	1	2	3	4
60. Szeretek vitatkozni, szeretem a szellemi párbajt.	1	2	3	4
61. Olyan sokszor veszítettem már, hogy ha lehet inkább elkerülöm a versengést.	1	2	3	4
62. Szeretek kitűnni.	1	2	3	4
63. A győzelemért mindent megteszek, néha még nem szép dolgokat is.	1	2	3	4
64. Az életet nem veszem túl komolyan, inkább élvezni próbálom.	1	2	3	4
65. Önmagamnak és a saját elvárásaimnak akarok megfelelni.	1	2	3	4
66. Nem szeretek kockáztatni.	1	2	3	4
67. Időnként értéktelennek érzem magam.	1	2	3	4
68. A legtöbb helyzetben úgy érzem bizonyítanom kell.	1	2	3	4
69. Szeretem a sikert.	1	2	3	4

70. Inkább visszahúzódok a kihívásoktól.	1	2	3	4
71. Riválisaim gyakran a barátaim is egyben.	1	2	3	4
72. Nem vagyok egy küzdő típus, szeretem nyugodtan csinálni a dolgaimat.	1	2	3	4
73. Riválisaimmal nagyon agresszív is tudok lenni.	1	2	3	4
74. Nem nagyon érdekel semmi, ezért nincs is miért küzdenem.	1	2	3	4
75. Soha nem adom fel.	1	2	3	4
76. Úgy érzem, nem sok dologra lehetek büszke.	1	2	3	4
77. Szeretek versenyezni, mert közben felfedezhetem a képességeimet.	1	2	3	4
78. Az érvényesülés számomra nem túl fontos.	1	2	3	4
79. Szeretnék versenybe szállni, de nem merek.	1	2	3	4
80. A kudarcok újabb küzdelemre ösztönöznek.	1	2	3	4
81. Bárcsak jobban tudnám magam tisztelni.	1	2	3	4
82. Titkon versengő vagyok.	1	2	3	4
83. Számomra a saját belső céljaim a fontosak, nem az, hogy mások mit csinálnak.	1	2	3	4
84. Általában nem tudom, hogy mit akarok.	1	2	3	4
85. Nagy bennem a versenyszellem.	1	2	3	4
86. Fontosnak tartom, hogy legyenek körülöttem olyanok, akikhez mérni tudom magam és akik jobb teljesítményre ösztönöznek.	1	2	3	4
87. Versenyhelyzetben kreatívabbá válok.	1	2	3	4
88. Jó véleménnyel vagyok magamról.	1	2	3	4
89. Mindenben a legjobb akarok lenni.	1	2	3	4
90. A versengés megbénít.	1	2	3	4
91. Riválisomat általában nem tekintem ellenségemnek.	1	2	3	4
92. Nem szeretek versengeni, mert úgyis alulmaradok.	1	2	3	4
93. Becsületesen kitartok a céljaim mellett.	1	2	3	4

2. számú melléklet:

	Impliciten és expliciten is alacsony önértékelés (n=5)		Impliciten magas, expliciten alacsony önértékelés (n=8)		Expliciten magas, impliciten alacsony önértékelés (n=9)		Expliciten és impliciten is magas önértékelés (n=8)	
	Explicit önértékelés	Implicit önértékelés	Explicit önértékelés	Implicit önértékelés	Explicit önértékelés	Implicit önértékelés	Explicit önértékelés	Implicit önértékelés
Versengés	-0,35	-0,1	-0,145	0,04	0,346	0,84**	-0,600	-0,048
Hiper-versengés	-0,82†	-0,50	0,127	-0,12	0,401	0,798**	-0,455	0,119
Versengés hiánya	0,50	0,05	0,012	0,26	-0,481	-0,748*	0,15	-0,407

Az implicit és explicit önértékelés és a versengés korrelációi a különböző önértékelés mintázatokban. A táblázat magas és alacsony jelölése a csoport átlagértékéhez képest értendő.

† $p < 0,1$ * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$